
Ufokusert om spermier

ANMELDELSER

TRINE B. HAUGEN

Professor, Fakultet for helsevitenskap
OsloMet – storbyuniversitetet

Niels Christian Geelmuyden

Spermageddon

Forplantningsevnen i fritt fall. 319 s. Oslo: Cappelen Damm, 2019. Pris NOK 379.

ISBN 978-82-02-61601-4

Målgruppen for boken er «deg, dine barn og barnebarn». Her omtales arv og farer som kan true den mannlige reproduksjonsevnen: miljøkemikalier, ernæring, livsstil, legemidler, varme og stråling. I tillegg gis det mange råd: om hyppighet av sex, søvn, rus, mobiltelefon i lommen, nøttespising, sukkerinntak, akupunktur osv. Innledningskapitlet «Reisen» omhandler forfatterens refleksjoner om den forunderlige måten mennesket blir til på, ufrivillig barnløshet, oppdagelsen av sædcellen og to menns historier om å ha dårlig sædkvalitet. I siste kapittel gis fremtidsperspektiver med kort omtale av ny teknologi. Kildene er samlet til slutt og i et uvanlig format. Sidetall

nevnes først, så starten på setningen fra brødteksten med kilden i parentes. I selve brødteksten er ikke kilder vist til, noe som krever en baklengsmanøver som ikke er særlig hensiktsmessig.

Det er prisverdig at forfatteren, som ikke er fagperson, har satt seg inn i et nokså uoversiktlig fagområde. En gjennomgående svakhet er imidlertid mangelen på spørsmålsteget. Allerede i tittelen burde det ha vært et – *Forplantningsevnen i fritt fall?* Begrepet sædkvalitet, i seg selv nokså uklart, er sentralt, og en fallende sædkvalitet reflekterer ikke nødvendigvis fallende forplantningsevne (ennå). Reduserte fødselsrater i den vestlige verden skyldes i hovedsak sosioøkonomiske forhold, som økende alder på førstegangsfødende. Det er likevel grunn til bekymring når en metaanalyse publisert i 2017, omtalt i boken, støtter en tidligere metaanalyse som antyder en fallende spermieproduksjon over flere tiår.

Forfatteren refererer ofte til de mange medieoppslagene i stedet for de vitenskapelige artiklene. Sitater fra anerkjente forskere underbygger historien, men forfatteren burde ha utvist mer forsiktighet i tolkningen og formidlingen av resultatene.

En uttalelse som «Man har lenge visst at menn med dårlig sædkvalitet er mer utsatt for sykdommer og forkortet liv enn menn med normal sæd» er uheldig, og uten annen kilde enn en dansk studie fra 2009 som antyder en sammenheng. Det er også problematisk å gi inntrykk av at tiltak kan hjelpe, basert på funn uten hensyn til studiens kvalitet, og der det ikke skilles klart mellom assosiasjon og effekt. Det er dårlig forskningsformidling ukritisk å hevde at «kliniske studier har vist at rundt 70 % av alle infertile kvinner og menn får barn eller gjenvinner fruktbarheten etter urtebehandling i tre til seks måneder».

Boken er en kavalkade over medieoppslag som har vakt bekymring, og den illustrerer behovet for mer forskning om mannlig reproduksjon. Råd og advarsler i kapitlet «Hva kan vi gjøre?» bør tas med en stor klype salt, bortsett fra generelle helseråd, som også kan være bra for spermier.

Etter at anmeldelsen ble publisert er redaksjonen blitt gjort oppmerksom på at anmelderen er omtalt i boken.

Publisert: 3. februar 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0766
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.